

Mogla bi se staviti primjedba kako je ipak ostala prikraćena praktična ponuda za rješenje nastalih problema u društvenoj a napose crkvenoj ortopraksi, makar smo naglasili da ponuđene misaone jedinice imaju isključivo praktične a ne samo teoretske značajke. Nameće se problem: Kako ljude motivirati, kako ih oduševiti i zanimati za Isusa Krista? Kako pokrenuti pojedince na nužni zaokret koji moraju u sebi učiniti? Kako ponuditi raščovječenom čovjeku ovoga vremena počovječenje, na koji način ponuditi kršćanstvo odnosno oživjeti kršćanstvo koje je mahom zamrlo u samim kršćanima? Ti upitnici nameću nužno pneumatološku dimenziju Isusove nazočnosti u svijetu, pojedincima i Crkvi, a ta je, kako nam se čini, premalo došla do izražaja u knjižici. Ta pneumatološko-trinitarna prisutnost i danas je u svijetu iskustvena stvarnost do koje se dolazi samo na temelju radikalnoga obraćenja i prihvaćanja Isusova zova na nasljedovanje. I kao plod takva iskustva može se onda ponuditi svijetu živl Isus Krist — što je tako zorno uočljivo na svijetlim likovima u dugoj povijesti Crkve, a na pojedincima i dandanas.

No, unatoč tim primjedbama autoru smo zahvalni za ponuđeno misaono tvorivo. Zahvalni će biti zacijelo i svi istinoljubivi. Sa zahvalnošću će odložiti ta razmišljanja iz svojih ruku svi koji ih čitaju i dočitaju, jer Rječ prebiva i ostaje među nama, puna milosti i istine, dok svaka laž mora bježati u svoju noć.

PSIHOZA STRAHA

Josef Imbach: Živjeti u strahu?, DKA, Zagreb, 1981.

Želimir Puljić

U seniji biblioteke »Teološke meditacije« izdavačke kuće palotinaca (Remetski kamenjak, bb., Zagreb) izišla je 1981. knjižica Josefa Imbacha *Živjeti u strahu?* koja je na njemačkom publicirana 1977. u nakladi izdavačke kuće Benziger—Verlag (Köln). Autor knjige Josef Imbach docent je za fundamentalnu teologiju i granična pitanja između književnosti i teologije na Papin-skom teološkom fakultetu sv. Bonaventure u Rimu. Knjižicu je na hrvatski preveo Sead I. Muhamedagić, SAC, a izašla je kao sedma knjiga spomenute biblioteke.

Ne treba o tome puno govoriti kako je čovjek današnjice zaplašen i kako je »strah jedno od temeljnih čuvstava našega vremena« (7). Knjižica o tome govori na vrlo pristupačan način. Ona je podijeljena u sedam naslova, ali se može reći da su praktično dva dijela koji sačinjavaju ovu knjigu: *Konstatacija straha u čovjeku i okolo njega* (7—36) i *Oslobađanje od straha* (37—58).

Analizirajući konkretnu situaciju, autoru je uspjelo na vrlo uvjerljiv i jednostavan način pokazati na strahove čovječanstva koji proizlaze iz »nezbrinutosti i bezimenosti izgubljenog čovjeka u anonimnoj masi« (13). Anoniman i izgubljen, on traži sama sebe i istodobno baca pogled prema nekom čvrstom uporištu, »prema nečem apsolutnom što nikako ne može dokučiti« (13). Tjeskoba čovjeka »beskućnika«, »bjegunca« koji »pada i survava se« u duboku provaliju zemlje obradili su plastično neki od suvremenih romanopisaca i pjesnika koje Imbach spominje, kao npr. James Joyce, Nelly Sax, Max Fischer, Albert Camus, Friedrich Dürrenmatt...

Da li je stvarno čovjek prepušten bezizlaznoj tami i padu? Zar nije moguće da se bezdanosti provalije u koju »vlak srlja« suprotstavi neka obuhvatnija i skrovitija zbilja? Kamo ide ovaj svijet? Ima li još spasa? To su, eto, pita-

nja koja postavlja današnji čovjek, a koja potvrđuju zbilju neodređenog i posvuda prisutnog straha koji se na različite načine konkretizira u svijesti današnjeg čovječanstva.

Praćen tim neizvjesnim osjećajem tjeskobe, čovjek se uhvatio tehnike i znanosti kao »daske za spasavanje«. Ali i tu je doživio »tehnološki potres« (R. Garaudy). Optimizam napretka 60-tih godina suzbijan je upozorenjima novinara, znanstvenika, psihologa, sociologa i političara koji su jednodušno govorili o »samoubojstvenom programu«, o »pljačkanju našega planeta«, o »zemlji koja je ugrožena i koja kandidira za smrt«, o »budućim naraštajima koji plaćaju račun s kamatama za naše blagostanje«. Ovom kolektivnom strahu pred šokantnom budućnošću potrebno je pribrojiti i osobne strahove kao »tvrdo glave pratiocce našega života« (22). Autor međutim dobro razlikuje realni strah (»kao biološki nuždan signal opasnosti ili spasonosni nagon za bijegom i obranom«) i neurotični strah (»kao rezultat neriješenih duševnih konflikata«, 22).

Ali ima strahova koji nisu situacijski uvjetovani nego proistječu iz samog čovječstva kao npr. strah od slobode, kad smo »zbog potrebe sigurnosti« spremni donijeti i krivu odluku koja će nas potom mučiti zdvajanjem o njenoj valjanosti (time se tumači prebrza spremnost na »povođenje za idolima i političkim zavodnicima«, 57); o problemu manipulacije, zavodjenja i o područjima na kojima se manipulacija očituje izvrsnu studiju napisao je Đuro Sušnjić (*Ribari ljudskih duša*, Beograd, 1976, str. 215). Osim straha od slobode Imbach spominje još »strah od novoga«, »strah od samoprihvatanja«, »strah od povjerenja« (davanja i primanja povjerenja) i »strah od besmisla«. Nakon kratke i jezgrovite analize straha donosi i dvije mogućnosti oslobađanja od straha:

1. potiskivanjem i bježanjem (strah od straha) i
2. suprostavljanjem strahu kao izazovu ljudske egzistencije.

Potiskivanje straha (ili bježanje od njega) očituje se na nekoliko načina, kao npr.: izoliranjem od okoline, zahuktalom aktivnošću, posezanjem za opojnim sredstvima (alkohol, droga, seks), praznovjerenjem, samoubojstvima, agresivnošću.

Za prevladavanje straha čovjeku je potreban drugi, potrebna mu je tuđa pomoć: otac, prijatelj, savjetnik. Osjećaj da ima netko tko ga razumije, podnosi, shvaća i prihvaća oslobađa čovjeka od straha jer »straha u ljubavi nema« (1 Iv 4, 18).

Konačno, da li se dati srvati strahom, »tom ubitačnom möröm što zatamljuje životnu radost i stvara potištenost« (9)? Autorov je odgovor izražen jasno i nedvosmisleno upitnikom u samom naslovu knjige. On ovom knjižicom želi probuditi u čitaocu osjećaj nade i odvažnosti kojom se nadvladava strah

SVE DUGUJEMO MAJCI

(MAJKA, zbornik II, priredio Stanko Belaj, S.D.B. Izdavač: Salezijanski provincijalat, Zagreb—Susedgrad, 1981, str. 192)

Janko N. Ivanović

»Da me svijet ko izmet baci, ona, plačuć,
Svila bi me k sebi!«

(I. Poljak: *Neslomljiva ljubav*)

Ovi stihovi Izidora Poljaka kazuju nam vječnu istinu o majci, o njezinoj bezgraničnoj ljubavi prema djeci, o čistoći i svetinji majčine duše i srca koja uz najteže patnje i muke — ostaje samo ono što je najveličanstvenije